

Вронська В.М.,

старший викладач кафедри педагогіки, психології та корекційної освіти
Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
viktorivronskaav@gmail.com

ORCID iD 0000-0001-8603-9405

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ПСИХОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНОЇ СЕСТРИ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

На сьогодні стан здоров'я вихованців закладів дошкільної освіти викликає занепокоєння. Тому дуже актуальною є проблема збереження та зміцнення здоров'я дітей. У статті висвітлена важлива місія медичних сестер дошкільних навчальних закладів. Усе більшої актуальності набувають питання просвітницької та медико-профілактичної роботи. При цьому медичні коледжі орієнтують студентів саме на роботу в лікувальних закладах, а не в закладах дошкільної освіти. Водночас характер роботи в дошкільних навчальних закладах ставить перед медичною сестрою зовсім інші вимоги. Проте недостатньо мати тільки професійну підготовку, медичні сестри дошкільних навчальних закладів повинні мати сформовану психологічну компетентність. У статті висвітлені вимоги до роботи медичної сестри дошкільного навчального закладу та необхідність формування психологічної компетентності.

Ключові слова: здоров'я, медичні сестри дошкільних навчальних закладів, компетентність, комунікація, психологічна компетентність.

© Вронська В.М., 2019

Серед актуальних проблем, притаманних сучасному стану розвитку суспільства, нагальними є збереження та зміцнення здоров'я дітей. Важливим запитом суспільства є створення належних умов для охорони, зміцнення здоров'я та повноцінного розвитку підростаючого покоління. Важливу роль при цьому відіграють медичні сестри дошкільних навчальних закладів, для яких першочерговим завданням є збереження здоров'я дошкільників. Однак для ефективної фахової діяльності медичних сестер у освітньому закладі суто медичної компетентності недостатньо. Проблема здоров'я людини все частіше привертає до себе увагу спеціалістів різних профілів на перший погляд непов'язаних з медичною практикою. Зокрема, представників психологічної науки, які досліджують шляхи і методи зміцнення і збереження психологічного здоров'я.

Мета. Здійснити аналіз шляхів формування складників психологічної компетентності медичних сестер дошкільних закладів, які позитивно впливають на ефективність виконання їх посадових обов'язків, та становлення уявлень про фахово важливі якості щодо діяльності медичної сестри ДНЗ.

Завдання статті полягають у дослідженні особливостей вимог до діяльності медичних сестер дошкільних навчальних закладів та висвітленні сучасних вимог до психологічної компетент-

ності в діяльності медичної сестри дошкільного навчального закладу.

З огляду на специфіку роботи медичні сестри повинні добре знатися на психічних властивостях дитини, її вікових особливостях та раціонально послуговуватися своїми знаннями у фаховій діяльності. Медичні коледжі готують своїх випускниць передусім до праці у медичних закладах системи охорони здоров'я. Що ж до дитячих закладів системи освіти, то робота в них, на думку медичного загалу, є доволі простою й не такою відповідальною, як, приміром, в лікарні, оскільки в цих закладах знаходяться здорові діти.

Серед актуальних проблем, що характерні для сучасного суспільства, важливе місце займає проблема збереження та зміцнення здоров'я дітей. Її намагаються вирішити медичні працівники разом з батьками і педагогами.

Медичне обслуговування дітей у ДНЗ здійснюється на безоплатній основі медичними працівниками, які входять до штату закладів. Медична сестра ДНЗ — медичний працівник з середньою спеціальною освітою. На посаду медичної сестри допускаються особи, які пройшли підготовку в середніх медичних навчальних закладах, школах медичних сестер зі строком навчання не менше як 2 роки, а також особи, які пройшли підготовку у вищих медичних навчальних закладах чи пройшли підготовку в обсязі їх повних 3 курсів (6 семестрів). Тому зрозуміло, що під час навчання

у коледжах саме на роботу з дітьми дошкільного віку у ДНЗ медичних сестер не націлювали. Саме це необхідно здійснювати в системі післядипломної освіти.

У взаємодії із дітьми дошкільного віку гуманні принципи повинні сповідувати всі, не виключенням є і медичні працівники (вітчизняна медицина у всі часи ставила до медпрацівників суворі вимоги, засновані на гуманізмі). Ця актуальна тема не залишила байдужими і сучасних науковців: Л. Супрун здійснює психологічний аналіз готовності майбутніх медсестер до професійної діяльності; О. Юдіна великого значення у наукових дослідженнях надає важливості емоційного стану емпатії і необхідності його формування у майбутніх лікарів; А. Борисюк звертає увагу на формування професійних якостей майбутніх медичних психологів. Однак питання формування психологічної компетентності медичних сестер дошкільних навчальних закладів ще не були предметом досліджень науковців.

Ми спостерігаємо і нововведення у системі дошкільної освіти. Так, зокрема, новими Типовими штатними нормативами ДНЗ змінено кількість штатних одиниць медичних працівників та передбачено нові посади, як от: сестра медична старша; сестра медична, сестра медична з дієтичного харчування, сестра медична лікувального кабінету; сестра медична з масажу та сестра з лікувальної фізкультури; сестра медична з фізіотерапії та лікування [6, 31].

Проте згідно наших досліджень характер роботи в ДНЗ висуває до медичної сестри суттєво інші фахові вимоги [1, 201]. Цілі низки спеціальних знань та умінь, потрібних для лікування й догляду за хворими в освітньому закладі, не будуть затребуваними, але, з іншого боку, багато вищими стають вимоги іншого характеру.

Зокрема, ширшим і детальнішим та багатого менш формалізованим є коло комунікативної взаємодії медичних сестер. До нього входять не лише діти, але й всі без винятку працівники закладу. Широта й різноманітність характеру фахового спілкування медичної сестри ДНЗ пояснюється таким чинником, як різноманітність її фахових функцій, до яких входять не лише планові профілактичні заходи, що стосуються саме дітей, але й низка дій щодо контролю за санітарним станом всього закладу та харчуванням дітей. Ефективне здійснення гігієнічно-контролюючих функцій щодо технічного персоналу та педагогічного колективу передбачає уміння подати свої вимоги у індивідуалізованій і не надто офіційній формі, а це, у свою чергу, передбачає високий рівень комунікативної компетентності медичної сестри (чого в медичному коледжі не навчають).

Характер спілкування з вихованцями ДНЗ також вимагає неабиякої гнучкості, оскільки не лише процедура щеплення, а й навіть зважу-

вання на вагах тощо, може викликати у малолітньої дитини переляк. Тому вміння заспокоїти дітей, створити доброзичливу атмосферу, доступно пояснити безпечність, потрібність та нешкідливість процедур, спілкуватися з дитиною відповідно до її характеру та віку, потребує певного рівня засвоєння психотерапевтичних навичок. Водночас спілкування з батьками вихованців також є індивідуалізованим та доволі складним. Крім того, медична сестра виконує також просвітницькі та консультативні функції щодо збереження та покращення здоров'я як дітей, так і співробітників.

Таким чином, широта й різноманітність фахових функцій і пов'язана з цим необхідність мати добре розвинені комунікативні навички та організаційні уміння є причиною того, що медичні працівники нерідко виявляються неготовими до роботи з дошкільниками. Різноманітність та високий рівень комунікативних і організаційних навичок, необхідних для автономної роботи, якою по суті є праця медсестри ДНЗ, передбачає потребу в особистісному вдосконаленні даних фахівців.

За таких умов актуальною є проблема формування психологічної компетентності медичних працівників дошкільних навчальних закладів у системі післядипломної освіти. Адже медичні сестри ДНЗ повинні мати сформовану психологічну компетентність відповідну до характеру роботи у даному закладі.

Соціально-психологічні аспекти підготовки медичних сестер, а також питання формування їхніх професійно значущих якостей широко представлені в літературі з теорії та практики педагогіки і психології, проте специфіка роботи медичної сестри дошкільного навчального закладу в ній майже не висвітлена.

За час навчання у медичних коледжах медсестри проходять вишкіл, необхідний для роботи у лікувальному закладі, де від них вимагається передусім високий рівень саме виконавських навичок роботи під постійним керівництвом лікаря. Натомість медична сестра ДНЗ контактує з лікарем нечасто, тому специфіка її роботи вимагає сформованості навичок фахової автономності, високого рівня самоорганізації та психологічної компетентності. Професійні обов'язки медичних сестер ДНЗ визначаються «Порядком медичного обслуговування дітей в ДНЗ», згідно з яким здійснюється організація роботи медичного кабінету. Крім того, значну частину робочого часу вони мусять відводити на оформлення та ведення медичної документації, а також контролювати санітарно-гігієнічний стан свого закладу, взаємодіючи практично з усіма його співробітниками.

Медичні працівники дошкільних навчальних закладів повинні знати основи дитячої психології, зокрема психологічні особливості дітей дошкіль-

ного віку, нові психолого-педагогічні підходи, працювати над знаходженням нових методів підвищення ефективної взаємодії медпрацівників і вихованців з метою збереження і зміцнення їх здоров'я. Це сприятиме кращому вирішенню завдань, покладених на медпрацівників дошкільних навчальних закладів. Для вирішення цих завдань не достатньо лише суто медичної компетентності медсестер, нами розроблено курс післядипломної психологічної підготовки медичної сестри дошкільного закладу, в основі якого покладено принцип саморозвитку особистості та культурологічна спрямованість навчально-виховного процесу дошкільних навчальних закладів.

Сутність професії медика виходить із гуманних відносин, бо не можна любити професію медика, не люблячи людину. Медичний працівник повинен відчувати біль і переживання іншої людини, заслужити довіру. «Передумовою виникнення позитивних психологічних відносин і довіри між медичними працівниками і хворими є, безперечно, кваліфікація, досвід і мистецтво медпрацівника» [4, 9–10]. Це допоможе зрозуміти стан хворої дитини і розділити з нею її переживання, що має велике значення для захворілого вихованця. Існують певні загальнолюдські норми й правила, яких потрібно дотримуватися у будь-якій сфері життя, у тому числі й в лікарському процесі [3; 4; 5; 8]. Звернення до особистості хворого — одне з головних завдань сучасного лікування, тому і лікарі, і медичні сестри повинні враховувати індивідуально-психологічні особливості пацієнта. «Враховувати душевний світ пацієнта, лікувати не хворобу, а хворого» [8, 3]. Тому у даній професії неможливо обійтися без знання психології. Цілий комплекс загальних і спеціальних психологічних питань, що впливають з проблем охорони здоров'я, включає предмет медичної психології.

Віддаленість лікування від конкретної особи пацієнта, виконання лікарських обов'язків в умовах мінімального ознайомлення з індивідуальними особливостями суб'єкта, його особливим складом відносин, сприйняття й очікувань, пов'язаних із захворюванням, на жаль, надто типові для сьогоденної лікувальної практики. Надзвичайна складність сучасних діагностичних і лікувальних засобів, а також пов'язане з цим поширення вузьких за фахом спеціалізацій медиків, «індустріалізація» охорони здоров'я, докорінно змінили характер відносин у системі «хворий–лікар». Цей комплексний фактор є одним з найбільш чинних у формуванні психологічного почуття незадоволеності умовами лікування, в підвищенні тривожності у зв'язку з малими сподіваннями на повне видужання [4, 103]. У пацієнта завжди є потреба не лише в медичній, а й у психологічній допомозі. Однак питання підготовки медичних сестер для освітніх закладів досі не привернуло належної уваги. Широка взаємодія медичної сестри дошкільного навчального закладу з дітьми, батьками, педагогічним колективом та технічним персоналом вимагає відповідної психологічної підготовки, передусім, з вікової психології та основ виховання дітей дошкільного віку.

Висновок. Сучасні вимоги до медичної сестри ДНЗ передбачають оволодіння нею основними компетентностями, які не обмежуються суто медичною кваліфікацією. Ключовим завданням сьогодення є забезпечення умов для якісного розвитку психологічної компетентності медичних сестер освітніх закладів, розв'язання якого можливе в умовах післядипломної підготовки даних працівників. Для цього необхідна подальша розробка та впровадження курсу психологічної підготовки в систему підвищення кваліфікації медичних сестер ДНЗ.

ДЖЕРЕЛА

1. Вронська В.М. Роль психологічної підготовки медичних сестер у збереженні та зміцненні здоров'я дітей / В.М. Вронська // Вісник післядипломної освіти : збірник наук. праць / Ун-т менеджменту освіти НАПН України. — Київ, 2005. — Вип. 10(23). — С. 198–207.
2. Вронська В.М. Дослідження психологічної компетентності медичних сестер дошкільних навчальних закладів і медичних сестер лікувальних установ / В.М. Вронська // International scientific-practical congress of teachers and psychologists "The generation of scientific ideas", the 27th of November, 2014. — Geneva (Switzerland), 2014. — P. 180–185.
3. Вітенко І.С. Основи загальної і медичної психології : навч. посібник / І.С. Вітенко, Л. М. Дутка, Л. Я. Зименковська. — К. : Вища школа, 1991. — 271 с.
4. Малхазов О.Р. Психологія праці / О.Р. Малхазов. — Київ : Центр учбової літератури, 2010. — 208 с.
5. Назар П.С. Основи медичної етики / П.С. Назар, Ю.Г. Віленський, О.А. Грандо. — К. : Здоров'я, 2002. — 344 с.
6. Морєва О. Введення до штатних розписів дошкільних навчальних закладів штатних одиниць медичних працівників / О. Морєва // Практика управління дошкільним закладом. — 2011. — № 2. — С. 30–33.
7. Цимбал Н. Практикум з валеології. Основи долікарської допомоги : навч.-метод. посібник / Н. Цимбал, О. Берегова. — Тернопіль : Навч. книга — Богдан, 2000. — 110 с.

8. Магазаник Н.А. Искусство общения с больными / Н.А. Магазаник. — Москва : Медицина, 1991. — 110 с.
9. Эльштейн Н.В. Врач, больной и время / Н.В. Эльштейн. — Таллин, 1970. — 95 с.
10. Савельева Т.М. Психология здоровья человека / Т.М. Савельева // Здоровы лад жыця. — Брест, 1997. — Вып. 2. — С. 38–40.

REFERENCES

1. Vronska, V. (2005). Rol psykholohichnoi pidhotovky medychnykh sester u zberezheni ta zmitsnenni zdorovia ditei. Kyiv, Un-t menegmentu NAPN Ukrainy, *Visnyk pislidyploornoï osvity*, Vyp. 10 (23), pp. 198–207 (in Ukrainian).
2. Vronska, V. (2014). Research of Psychological Competence of Nurses of Pre-school Educational Institutions and Nurses of Medical Institutions. International scientific-practical congress of teachers and psychologists “The Generation of Scientific Ideas”, the 27th of November, 2014, Geneva (Switzerland), pp. 180–185.
3. Vitenko, I. S., Dutka, L. M., Zimenkovska, L. Ya. (1991). *Osnovy zahalnoi ta medychnoi psykholohii*. Kyiv: Vyshcha Shkola, 270 p. (in Ukrainian).
4. Malhazov, O. R. (2010). *Psykholohiia pratsi*. Kyiv: Tsentri uch. lit., 208 p. (in Ukrainian).
5. Nazar, P. S., Vilenskyi, Yu. H., Hrando, O. A. (2002). *Osnovy medychnoi etyky*. Kyiv: Zdorovia, 334 p. (in Ukrainian).
6. Morieva, O. (2011). *Vvedenia do shtatnykh rozpysiv doshkilnykh navchalnykh zakladiv shtatnykh odynts medychnykh pratsivnikiv. Praktyka upravlinnia doshkilnym zakladom*, № 2, pp. 30–33.
7. Tsymbal, N. (2000). *Praktykum po valeolohyi: osnovy dolikarskoi dopomohy*. Ternopil: Navch. knyha-Bohdan, 110 p. (in Ukrainian).
8. Magazanik, N. A. (1991). *Iskustvo obshchenia s bolnymi*. Moskva: Meditsina, 110 p. (in Russian).
9. Elshstein, N. V. (1970). *Doktor, patsient i vremia*. Tallin: Valgus, 95 p. (in Russian).
10. Savelieva, T. M. (1997). *Psikhologija zdorovia cheloveka. Zdarovi lad zhitsia*, Vyp. 2. pp. 38–40 (in Russian).

Вронская В.Н.

СОВРЕМЕННЫЕ ТРЕБОВАНИЯ К ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МЕДИЦИНСКОЙ СЕСТРЫ ДОШКОЛЬНОГО УЧЕБНОГО ЗАВЕДЕНИЯ

На сегодня состояние здоровья воспитанников дошкольных учебных заведений вызывает беспокойство. Поэтому очень актуальным есть вопрос сохранения и укрепления здоровья детей. В статье описана важная миссия медицинских сестер дошкольных учебных заведений. Все более актуальными становятся вопросы просветительской и медико-профилактической работы. При этом медицинские колледжи ориентируют студентов именно на работу в лечебных заведениях, а не на работу в дошкольных учебных заведениях. В то же время характер работы в дошкольных учебных заведениях ставит перед медицинской сестрой другие требования. Однако недостаточно иметь только профессиональную подготовку, медицинские сестры дошкольных учебных заведений должны иметь сформированную психологическую компетентность. В статье освещены требования к работе медицинской сестры дошкольного учебного заведения и необходимость формирования психологической компетентности.

Ключевые слова: *здоровье, медицинские сестры дошкольных учебных заведений, компетентность, коммуникация, психологическая компетентность.*

V. Vronska

MODERN REQUIREMENTS OF PSYCHOLOGICAL COMPETENCE IN ACTIVITY OF NURSING SISTER OF PRE-SCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION

At the current stage of development of society, the problem of preserving and strengthening the health of children is very important. Important role in this case is played by nurses of pre-school educational institutions. However, it is precisely for work at pre-school institutions, when they are studying in colleges, they are not targeted. It is not enough to have only professional training, medical nurses of the DHS should have the formed psychological competence corresponding to the nature of work in this institution. The author analyses the peculiarities of the requirements for the nurse's activities in general and modern requirements for the activity of the nurse

of the pre-school educational institution, in particular. The article describes the requirements of psychological competence of a nursing sister of a preschool institution and the peculiarities of its formation in the system of postgraduate pedagogical education.

Key words: *health, nurses of pre-school educational institutions, competence, communication, psychological competence.*

Рецензенти:

Камінська О.В., доктор психологічних наук, професор;

Бастун Н.А., кандидат психологічних наук, доцент.

Стаття надійшла до редакції 25.04.2019.

Прийнята до друку 30.04.2019.